

Op één meter afstand zit ik oog in oog met een Walrusbul van zo'n 1200 kilo.

Foto: Wim Smeets.

Reis naar de Schotse eilanden, de Noord-Atlantische eilanden en de westkust van Spitsbergen

Deel 3: Reis langs de westkust van Spitsbergen

Wim Smeets

In 1997 en in 1998 maakte redactielid Wim Smeets aan boord van de Professor Molchanov van Oceanwide Expeditions een drietal reizen. Als vogelfotograaf was hij benieuwd naar de mogelijkheden om te fotograferen op zo'n reis per schip en als natuurliefhebber was hij helemaal geïnteresseerd in de mogelijkheden die deze reizen hem konden bieden. Hier volgt het laatste relaas: de slotreis langs de westkant van het eiland Spitsbergen in 1998.

Svalbard is de geografische naam van een archipel van eilanden gelegen tussen 74° NB en 81° NB en 10° OL en 35° OL. Het totale landoppervlak van deze archipel bedraagt 62.000 vierkante kilometer. De naam Svalbard is een moderne versie van de oude Noordse naam Svalbadr (Sval = koud, badr = grens) en werd gegeven als de algemene naam voor de gehele archipel toen Noorwegen in 1925 de soevereiniteit er over kreeg. Het eiland Spitsbergen (Svalbard) is het grootste westelijke eiland van deze archipel.

Vrijdag, 19 juni 1998

Om vier uur gaan de meeste gasten van boord en dat is te horen. In de loop van de ochtend bekijk ik Longyearbyen wat nauwkeuriger. Vooral het plaatselijke museum is zeer de moeite waard. Een prachtige uitbeelding van de geschiedenis van de walvisvaart. Bij de monding van het riviertje dat door Long-

yearbyen loopt, zit een kolonie Noordse Sterns (*Sterna paradisaea*, ongeveer 200 broedparen), een enkele Ivoormeeuw (*Pagophila eburnea*), vijftig paren Eidereenden (*Somateria mollissima*), dertig paren Zwarte Zeekoeten (*Uria grylle*) en een koppel IJseenden (*Clangula hyemalis*). Af te leiden uit hun activiteit broeden de Noordse Sterns nog niet. Ook zitten er Sneeuwgorzen

(*Plectrophenax nivalis*) en Paarse Strandlopers (*Calidris maritima*).

Over Professor Molchanov vliegt een groep van acht Kleine Rietganzen (*Anser brachyrhynchus*). Na de middag besluit ik een fikse wandeling te maken met mijn complete uitrusting, richting camping. Na bijna een uur kom ik bij een aantal plasjes, waar het wemelt van de vogels. De op het water zittende Rosse Franjepoten (*Phalaropus fulicarius*), één van mijn favoriete soorten, laten zich op de kant tot op twee meter benaderen. Dichterbij kan ik niet want dan krijg ik natte voeten. Ook de Paarse Strandlopers en de Bontbeplevieren (*Charadrius hiaticula*) zijn te druk met elkaar om me op te merken of om bang voor me te zijn. De Eidereenden, de Drieteenmeeuwen (*Rissa tridactyla*) en de IJseenden houden wat meer afstand en de Noordse Sterns (ongeveer 400 paren) zijn zeer actief richting mijn hoofd. Ondanks de kou (twee tot drie graden en een straffe westenwind) raak ik door mijn films heen en moet ik terug naar de Professor Molchanov. Toch nog wat opnamen gemaakt van een totaal niet schuw Svalbard Rendier (*Rangifer tarandus platyrhynchus*).

Tegen 23.30 uur komen de nieuwe gasten die duidelijk nog moeten wennen aan het feit dat het volkomen licht blijft. Het nieuwe gezelschap is gemiddeld ongeveer twintig jaar jonger dan het vorige, dat van Aberdeen naar Longyearbyen aan boord was. Dat komt waarschijnlijk omdat er op deze reis onder het ijs zal worden gedoken. De gidsen zijn rond de 35 jaar oud.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Eidereend, Noordse Stern, Paarse Strandloper, Bontbeplevier, Rosse Franjepoot en Svalbard Rendier.

Zaterdag, 20 juni 1998

Na het 'Engelse' ontbijt met lopend buffet (de twee andere maaltijden zijn warm en bestaan uit drie tot vier gangen) volgt er om negen uur in het Engels een introductie door de expeditieleider Rinie van Meurs, in het Duits vertaald door André Weiss. Daarna ga ik Longyearbyen in om wat boeken over planten van Svalbard te kopen. Op het water in de fjord liggen vele Eidereenden op het ijs in de zon. Ik wandel terug om camera's en

statief van de Professor Molchanov te halen. Het lukt warempel ook nog om ze te fotograferen.

Het converseren aan tafel in deze groep gaat moeizaam. Er zijn Fransen en ook Duitsers die geen Engels verstaan en alle Engelssprekenden verstaan geen andere taal. Ik blijf van het Engels naar het Duits en Frans en weer terug vertalen. Mijn verhaal over de Rosse Franjepoten heeft een aantal mensen nieuwsgierig gemaakt. Wij gaan met de taxi er naar toe en worden twee uur later ook weer opgehaald. Op de fjord zitten honderden Eidereenden met daartussen een tiental Koningseiders (*Somateria spectabilis*). Fantastisch mooi om te zien. Als ik even later langs de wegwijk een Zuittjes Steenbreek (*Saxifraga oppositifolia*, een plant) fotografeer, word ik aan mijn hoofd geraakt door een Noordse Stern die vlak naast de weg een nest met drie eieren blijkt te hebben. Snel de capuchon opgezet, dat doet dan geen pijn als ze daar in pikken. De Rosse Franjepoten zitten er nog steeds. Iedereen raakt erg enthousiast en er gaan ook nu weer heel wat films door, want het is een ontzettend moeilijk te fotograferen soort vanwege de enorme beweeglijkheid op het water.

Bij terugkomst op de Professor Molchanov ligt er post in mijn hut van Jaap Taapken uit Baarn. Leuk om hier post te krijgen. Op de parkeerplaats op de kade, vlak bij een geparkeerde bus, broedt een Eidereend. Ze stoort zich totaal niet aan de autobussen en auto's om haar heen. Het nest is door voorbijgangers gemarkeerd met wat planken om overrijden van het nest te voorkomen.

De Professor Molchanov vertrekt tegen zes uur. Na het diner volgt een lezing over veiligheid aan boord en daarna is er de sloepenrol waarbij alle alarmfases in praktijk worden doorgenomen. Daarna is er een briefing over de landingen van morgen door Rinie van Meurs.

Wij varen de Adventfjorden uit, door de Isfjorden naar zee en dan noord-west langs de westkant van Prins Karls Forland, een eiland dat ligt op 78° 30' NB en 11° OL. Om kwart voor tien raak ik enigszins opgewonden omdat een groep van twaalf Middelste Jagers (*Stercorarius pomarinus*) over het water voorbijvliegt. Een half uur later worden wij gewaarschuwd via de intercom aan boord voor een tweetal groepen van twintig

Rosse Franjepoten, één van mijn favoriete vogelsoorten, laten zich op de kant tot op twee meter benaderen.
Foto: Wim Smeets.

tot dertig Zadelrobber (*Phoca groenlandica*). De temperatuur is de hele dag en nacht ongeveer 4° Celsius. Er is een lichte noordwestenwind en het is bijna geheel bewolkt. Toch is het vrij licht, zodat er dag en nacht kan worden gefotografeerd met diafilms van 50 en 100 ASA.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Eiderend, Noordse Stern, Rosse Franjepoot en Zadelrob.

Zondag, 21 juni 1998

Om tien over zeven komen er drie Butskoppen (*Hyperodon ampullatus*) langs de Professor Molchanov zwemmen. Heel kort maar want als ik mijn fototoestel in gereedheid heb, en dat kan ik erg vlug, zijn ze niet meer te zien. Om halfacht gaan wij voor anker bij Fuglehuken, de noordelijke punt van Prins Karls Forland. Dat ziet er niet erg gastvrij uit. Veel sneeuw op het land en hoge sneeuwwallen op het strand. De duikers gaan eerst in de zodiacs aan land, want die hebben het meeste tijd nodig met het aantrekken van de juiste uitrusting. De toendra bij Fuglehuken is deels bedekt met sneeuw, deels bedekt met tien centimeter smeltwater. Het is maar goed dat ik rubber overtrekklauwen heb, want zonder deze is het niet mogelijk hier rond te wandelen. Af en toe staan wij tot ons kruis in de sneeuw, dan weer waden wij door water. Ik ontdek een koppel Sneeuwgorzen met nestmateriaal vlak bij een oud Engels walvisvaardersgraf. De groep blijft er stil bij staan en krijgt er uitleg van door Rinie van Meurs. Als de groep weggaat blijf ik nog even achter (met de gids Martin Gray, gewapend met geweer!) om mijn kans te wagen. Het koppeltje Sneeuwgorzen laat zich eindelijk fotograferen en het vrouwtje komt heel dichtbij. Ook een viertal Svalbard Rendieren is niet erg onder de indruk van ons, een Poolvos (*Alopex lagopus*) daarentegen maakt zich snel uit de voeten. Een Grijs Zeehond (*Halichoerus grypus*) laat zich mooi op een rots in het water liggend fotograferen. Dit is de meest noordelijke plaats waar ze voorkomen, vanwege de warme golfstroom blijft het hier bijna altijd ijsvrij (78° 55' NB 10° 35' OL). Wij zien Paarse Strandlopers, Middelse Jagers en Kleine Jagers (*Stercorarius parasiticus*). Op de rots Zeekoeten (*Uria aalge*), Kortbekzeekoeten (*Uria lomvia*), Drieteenmeeuwen, Kleine Alken (*Alle alle*) en Papegaaiduikers (*Fratercula arctica naumanni*). Over ons heen vliegen Brandganzen (*Branta leucopsis*), Kleine Rietganzen en Eiderenden. Tegen één uur gaan wij terug aan boord en zet de Professor Molchanov koers naar Engelskubukta, een zijtak van de Forland Sundet. Het is ongeveer dertig kilometer varen. Net na de lunch wordt via de intercom omgeroepen dat er Walrussen (*Odobenus rosmarus*) in de buurt zijn. De Professor Molchanov draait rondjes er omheen en wij allen genieten van hun prachtige schouwspel; kolossale beesten die telkens proestend boven komen en dan in onze richting kijken.

In Engelskubukta (de Engelse bocht) varen wij eerst met Professor Molchanov en daarna met

Op Fuglehuken, de noordelijke punt van Prins Karls Forland zit een wijfjes Sneeuwgorse bij een oud Engels walvisvaardersgraf.

Foto: Wim Smeets.

de zodiacs langs een gletsjer en vervolgens gaan wij aan land. Op het strand zitten honderden Paarse Strandlopers (die broeden dus nog niet en zijn nog op weg naar hun broedplaatsen) en enkele Noordse Sterns. De wandeling bij 8° C (!) is erg nat en wij moeten veel klimmen. Aan het einde staan wij oog in oog met drie jonge Svalbard Rendieren. Deze gaan er meteen vandoor. Terug op de Professor Molchanov is het diner verlaat omdat er een generator is uitgevallen en er dientengevolge vertraging in de keuken is ontstaan. De Professor Molchanov vertrekt onmiddellijk naar de Kongsfjorden waar wij morgen aan land zullen gaan. Vandaag is het de langste dag, maar dat merk je hier niet. Hier is het altijd licht! Als ik op de brug zit duikt er tegen 23.30 uur een Beloega (*Delphinapterus leucas*) voor de Professor Molchanov op. Via de intercom waarschuw ik iedereen en even later zien wij twee exemplaren op ongeveer een kilometer afstand zwemmen. De Beloega is erg schuw en bang voor het schip. Tegen elf uur gaan wij voor anker bij Ny Ålesund in de Kongsfjorden. Het is windstil, 4° C en er is een dunne bewolking. De langste dag/kortste nacht verloopt verder zonder enige opwindende of feestelijke. Onze positie is 78° 55' 58" NB, 11° 56' 7" OL.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Sneeuwgorse, Kleine Jager, Paarse Strandloper, Svalbard Rendier, Grijs Zeehond en Walrus.

Maandag, 22 juni 1998

Het is licht bewolkt en geheel windstil, 1035 millibar luchtdruk en 6° C. Wij moeten wachten op contact met de havenautoriteiten voordat wij aan land mogen gaan. Om kwart over negen is het eindelijk zover. Het paartje Roodkeelduikers (*Gavia stellata*) laat zich niet zien. 's Werelds noordelijkste postkantoor is gesloten en blijft gesloten voor de rest van de dag want de post gaat eerst overmorgen, de souvenirwinkel is open. Er staan

Midden in Ny Ålesund bevindt zich een kolonie Noordse Sterns. Op de weg duiken ze op de hoofden van de voorbijgangers.
Foto: Wim Smeets.

ongeveer vijftien huizen, voornamelijk bewoond door wetenschappers. Als ik bij de bewakingshonden sta te kijken komt een Ivoormeeuw op een paal voor me zitten bij een Grote Burgemeester (*Larus hyperboreus*) en even later een tweede Ivoormeeuw. Als er dan ook nog een paartje IJseenden achter mij op het water neerstrijkt, raak ik nogal opgewonden van al dat moois om me heen. Waar moet ik nu wat fotograferen zodat ik niet een van deze vogels mis doordat deze plotseling wegvliegt? Ik krijg gelukkig ruimschoots de gelegenheid om in alle rust deze voor mij zo zeldzame vogels vanaf de weg te fotograferen. Ook verschijnt er geheel onverwacht een Tureluur (*Tringa totanus*) en een Witte Kwikstaart (*Motacilla alba alba*)!

Midden in het dorp is er een kolonie Noordse Sterns aan beide zijden van de weg naar de vuilstortplaats. Deze Noordse Sterns duiken op de hoofden van voorbijgangers en ik maak opnamen van deze duikende sterns. In het dorp broeden eveneens tussen de huizen Brandganzen (ongeveer honderd paren), er lopen Bonte Strandlopers (*Calidris alpina*), Bontbekplevieren en Paarse Strandlopers. Als wij tegen één uur aan boord gaan, komt een Roodkeelduiker overvliegen, op zoek naar zijn broedplaats op het nu nog bevroren meertje?

Tegen halfvier gaan wij in de zodiacs vlak bij de '14de Juli Gletsjer' in de Kongsfjorden. Als wij langs een steile rots varen met daarop een grote kolonie Kortbekzeekoeten, vraag ik aan expedi-

Midzomernachtstemming. Even na middennacht als de zon op het laagste punt is gekomen, maak ik in de Kongsfjorden foto's vanaf het bovendek tegen de zon in.

Foto: Wim Smeets.

In het dorpje Ny Ålesund houden zich enkele paartjes Brandgansen op.
Foto: Wim Smeets.

tielider Rinie van Meurs of hij me daar kan afzetten en me daar dan weer een paar uur later kan komen ophalen. Aangezien de kans op IJsberen (*Ursus maritimus*) hier minimaal is, zit ik daarna ruim twee uur op een rots, vlak onder of op gelijke hoogte met de vogels en fotografeer ik deze Kortbekzeekoeten van dichtbij. Bij het wegvliegen poepen ze telkens en wordt mijn jas en capuchon er lichtrood door gekleurd. Dat komt doordat ze zich onder meer voeden met roodachtige garnalen en krabbetjes en dergelijke. Ook hebben ze de gewoonte om stenen te laten vallen bij het wegvliegen, zodat mijn camera wordt bekogeld met dit nestmateriaal.

De groep maakt een eind verderop een wandeling over een toendra. Nadat ik ben opgepikt, maken wij een tochtje langs de '14de Juli Gletsjer' en komen dan enkele prachtige, blauwgekleurde ijsbergen tegen. Ik kom ogen en films tekort. De zon breekt nu door en alles wordt zo mogelijk nog mooier. Het water wordt bijna spiegelglad zodat de weerspiegeling van de '14de Juli Gletsjer' en de bergen er omheen adembenemend wordt.

Even na middernacht, als de zon op het laagste punt is gekomen, maak ik foto's vanaf het bovendek tegen de zon in. Ik ben uiterst benieuwd hoe dat wordt en of het de middernachtzonstemming weergeeft. Wij varen inmiddels naar onze volgende bestemming: richting pakij's bij Amsterdamøya (Amsterdameiland) en Smeerenburg op bijna 80° NB!

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Ivormeeuw, Grote Burgemeester, IJseend, Noordse Stern, Brandgans, Bonte Strandloper,

Bontbekplevier, Paarse Strandloper en Kortbekzeekoet.

Dinsdag, 23 juni 1998

Tegen zeven uur zijn wij ten westen van Amsterdamøya en zitten midden in het pakij's. Er wordt besloten om toch naar Smeerenburg te varen, dat duurt door het ijs ongeveer vijf uur. Een tochtje van vijftien kilometer! De positie is 79° 49' 6" NB en 10° 40' 5" OL. In de Smeerenburgfjorden duikt een Baardrob (*Erignathus barbatus*) op en in de verte ligt een Walrus op een ijsschots. Het is onbewolkt, bijna windstil en 3° C. Overal op het ijs om ons heen zijn duidelijk ijsberensporen te zien. Er is een Ijsbeer in de buurt geweest maar of wij hem te zien krijgen? Tegen halftwee gaan wij goed ingepakt in de zodiacs. Na enig zoeken wordt de Walrus gevonden. Het dier vertrouwt het niet vanwege de drie zodiacs en gaat al snel te water en verdwijnt. Daarna varen wij wat rond en belanden op Smeerenburg. De resten van de kookpotten uit de 17de eeuw zijn nog duidelijk zichtbaar in de één meter dikke sneeuwlaag. Wij wandelen er tussendoor en krijgen uitvoerig uitleg erover door expeditieleider Rinie van Meurs.

Dankzij de pleisters die in Longyearbyen heb gekocht, zijn mijn blaren verdwenen en loop ik gerieflijk op mijn schoenen met overtrekkaarzen. Ondertussen tuur ik door mijn verrekijker het drijfij's af en ontdek een naar ons toe drijvende, op een ijsschots gelegen Walrus. Wij gaan snel in de zodiacs en nu wordt de nadering behoeftiger ingezet. Wij kunnen de Walrus tot op vijftien meter naderen.

Vanwege de kou op het water tussen het ijs wil-

Als er dan ook nog een paartje IJseend (waarvan op deze foto het mannetje) achter mij op het water neerstrijkt raak ik opgewonden van al dat moois om mij heen.
Foto: Wim Smeets.

Juliet aan de rand van het pakijz
houden de IJsberen zich op
omdat daar de Zeehonden zijn
te vangen.

Foto: Wim Smeets

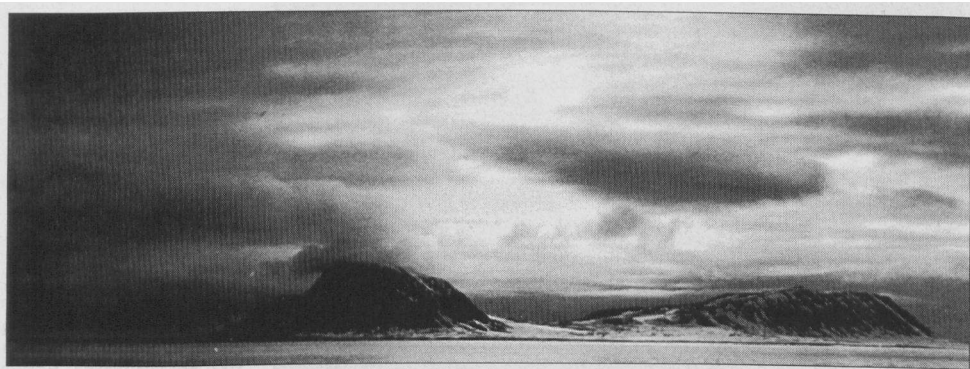
len de meeste mensen na een uur terug naar de Professor Molchanov. Ik vraag om nog terug te gaan en een paar andere enthousiastelingen willen ook mee. Als wij een halfuur bij de Walrus liggen in de zodiac en ik zijn gedrag heb bestudeerd, vraag ik of ik op de ijsschots mag klimmen waarop de Walrus ligt. Na een half uur aarzeling mag het en even later, op handen en voeten, zit ik oog in oog met deze kolos van ruim 1.200 kilo, op slechts één meter afstand. Ik maak de foto's van mijn leven en overleef het. Dit gebeuren wordt vastgelegd door allerlei camera's uit alle delen van de wereld, want de duikersgroep is ook aanwezig. Dat hoor ik later. Ik was te veel bezig met mezelf niet in ernstig gevaar te brengen. Nog vol met adrenaline ga ik aan boord. Van de kou voel ik niets meer. 's Avonds verplaatsen wij ons naar het water tussen Fuglesongen en Klovningen, dat is noord-west van Smeerenburg. Er komt een dikke mist opzetten. Om halfelf gaan wij voor anker. Tegen middernacht wordt het zicht al weer beter.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Grote Burgemeester, Zwarte Zeekoet en Walrus.

Woensdag, 24 juni 1998

Het is prachtig vriesweer, windstil, stralend blauwe lucht en wij liggen voor anker op 79° 49' 58" NB en 11° 20' 18" OL. Door de wind, die over het water waait (de watertemperatuur is -1° C en de luchttemperatuur is 3° C), is het fris en de landing op Fuglesongen is moeizaam door de dikke laag sneeuw die er ligt.

Het lopen op het strand is eveneens moeizaam omdat ik telkens tot mijn kruis in de sneeuw wegzak. Na een kwartiertje 'worstelen met de sneeuw' beklim ik grote rotsblokken die wit van uitwerpselen zijn en klim naar een kleine alkenkolonie op ongeveer vijftig meter hoogte. Na een half uur zijn de Kleine Alken aan mij gewend en zit ik midden tussen de vogels, sommige op anderhalve meter afstand. Mijn teelens hoef ik niet te voorschijn te halen. Een 100 mm-lens is voldoende om beeldvullende opnamen te maken. Uit de wind en in de zon houd ik het hier tweeënehalf uur uit. De Kleine Alken gaan in alle standen op de gevoelige plaat, zittend, vliegend en parend. Ik zie een Grote Burgemeester die een Kleine Alk vanuit de lucht vangt. Deze gaat er mee op het ijs zitten en werkt het beestje in één hap naar binnen.

Stemmig landschap in de Smeerenburgfjorden bij Amsterdamøya.

Foto: Wim Smeets.

Op Fuglesongen zit ik midden tussen de Kleine Alken, sommige op anderhalve meter afstand.
Foto: Wim Smeets.

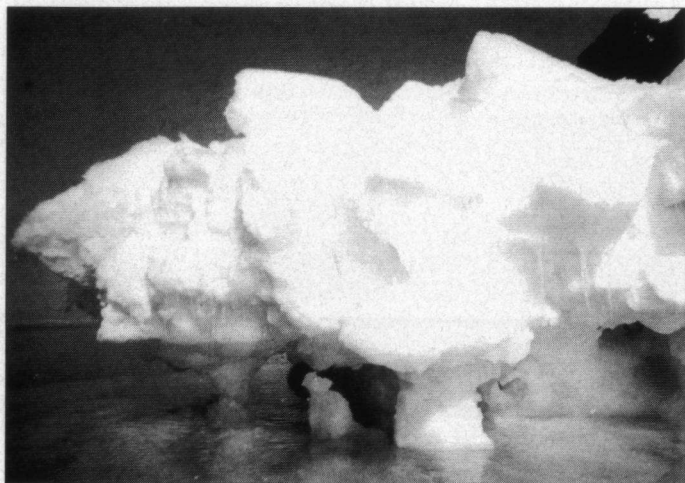
Als laatste verlaat ik Fuglesongen en wij maken nog een extra tochtje met de zodiac, waarbij wij op een klein eilandje nog Grote Jagers (*Stercorarius skua*), Grote Mantelmeeuwen (*Larus marinus*) en Eidereenden naast elkaar zien broeden. Tijdens de lunch vaart de Professor Molchanov in noordelijke richting, naar het pakij. Vanaf de rand van het pakij zit het water hier dichtgevroren tot aan de Noordpool. Juist aan de rand van dit pakij zitten de Ijsberen omdat daar ook de zeehonden zijn te vinden. Die moeten het juist van open water hebben om op visvangst uit te kunnen gaan.

Om 14.30 uur wordt de eerste Ijsbeer waargenomen vanaf de brug. Deze zit op ruim twee kilometer afstand op een heel groot stuk ijs. Een twintig minuten later zie ik in de verte, bijna recht voor ons, de tweede Ijsbeer. Wij varen zijn richting uit en proberen in de buurt te komen. Door de enorme hoeveelheid dik ijs lukt dat niet erg en de Ijsbeer is snel, zowel over het ijs als in het water. Hij kan met het grootste gemak urenlang zwemmen met een snelheid van tien tot twaalf

kilometer per uur. Er zijn wel Ijsberen zwemmend waargenomen op meer dan tweehonderd kilometer van enig vasteland of pakij verwijderd!

Voor het schip duikt een Dwergvinvis (*Balaenoptera acutorostrata*) op, komt enkele malen boven en verdwijnt dan in de diepte. De Professor Molchanov kan door de grote hoeveelheid drijfs niet voor anker gaan. Wij zitten vlak tegen het vaste pakij als de Professor Molchanov blijft liggen bij het eiland Risen op 79° 52' 56" NB en 11° 26' 01" OL.

Om kwart over drie gaan wij in de zodiacs om tussen de ijsschotsen door op zoek te gaan naar dieren. Van de duikgroep komt de melding van een Ijsbeer op het eiland Risen. De Ijsbeer is daar op zoek naar de eieren van broedende vogels. Als wij er aankomen, vlucht de Ijsbeer van het eiland af het water in, de Eidereenden, Grote Jagers en de Kleine Rietganzen verder met rust latend. Wij proberen dichterbij te komen, maar dat lukt niet erg. Tegen kwart over zes ga ik weer aan boord van de Professor Molchanov. Ik voel

Ijsbergen drijven bij het eiland Risen in een gehelmzinnige steer aan ons voorbij.
Foto: Wim Smeets.

me koud en niet erg lekker. Deze avond maar vroeg naar bed om dit opkomende ziektebeeld eruit te slapen.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Kleine Alk en Ijsbeer.

Donderdag, 25 juni 1998

Omdat de ervaren Russische kapitein het drijfijis niet vertrouwde, zijn wij teruggevaaren naar een meer beschutte plaats, op 79° 50' 33' NB en 11° 14' 07" OL.

Er hangt een dunne mistlaag over het water, het is windstil, de zee is spiegelglad en het zicht ongeveer tweehonderd meter. Er schijnt een flauw zonnetje door de dunne mistlaag heen. De mist ontstaat doordat warmere lucht over ijs of ijskoud water strijkt. Wij varen weer terug naar Risen. Het pakijis drijft erg hard, dus een landing zit er niet in. Wij varen rond tussen de ijsschotsen in een geheimzinnige sfeer, met een licht zonnetje en maximaal honderd meter zicht. Achter een van de twee zodiacs duikt een Dwergvinvis op om direct daarna weer onder te duiken en weg te blijven. Om je heen kijkend zie je uitsluitend water, lucht en vogels. Toch ontdekken wij nog een Zadelrob op een ijsschots. De motor gaat af en wij peddelen er naar toe, om op die manier zo min mogelijk geluid te maken. Als wij op dertig meter zijn, duikt de Zadelrob onder.

Ik heb vandaag voor het eerst thermo-ondergoed aan. Dat helpt evenals de (halve) wollen handschoenen. Ook een hoofddeksel doet, als de zodiac snelheid maakt, wonderen. Er zitten grote groepen Kleine Alken op het water die zich dicht laten benaderen. In de fjord zitten ook verrassend veel Papegaaiduikers en over het water zie je Eidereenden en Kortbekzeekoeten. Een Middele Jager vliegt over.

Nadat de Professor Molchanov richting noord is vertrokken, lopen wij vast in het pakijis. Tegen drie uur gaan wij terug. Wij hebben de 80° NB net niet gehaald. De meest noordelijke positie tot aan het pakijis was 79° 54' NB en 11° 25' OL.

Na de lunch ga ik met de duikgroep mee om het

duiken voor de kust van Klovningen te fotograferen. Deze duikers gaan in 'droge' pakken in het water dat een temperatuur heeft van -1° C. Ze duiken in paren onder het pakijis en genieten vooral van het bijzondere van de onderkant van zo'n groot ijsblok.

Tijdens mijn verblijf op de ijsschots bij de zodiac hoor ik in de verte een mij onbekend fluiten. Ik waarschuw de Zweedse duikinstructeur die het niet hoort. Ik wijs hem de richting van waaruit het geluid komt en met de zodiac vindt hij twee duikers die op de zeebodem (het is hier ongeveer 24 meter diep) hebben gezeten. De ijsschots van waaraf werd gedoken, is met de stroming van hen weggedreven. Ze konden niet meer terugkomen omdat ze ons niet konden terugvinden vanwege de mist! Om zes uur wordt het duiken afgebroken omdat er zeer snel mist komt opzetten. Door de mist vinden wij de Professor Molchanov niet terug. Wij kunnen nog net Klovningen zien en varen er met de zodiacs naar toe. De Professor Molchanov komt ons zoeken na een oproep op de radio en vindt ons met behulp van radar. Wij zijn tegen kwart voor acht weer aan boord. Gelukkig had ik mijn thermo-ondergoed aan, anders was ik knap koud geworden. Na afloop krijg ik van veel duikers complimenten, omdat ik zo alert had gereageerd op het fluitje en de duikers daarmee had gered. Door de mist had het voor hen noodlottig kunnen aflopen.

Omdat de mist verder dichttrekt is het zicht nog geen vijftig meter meer als wij tijdens het diner in zuidelijk richting vertrekken.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Papegaaiduiker en Eidereend.

Vrijdag, 26 juni 1998

Door de zware ijsgang en de dichte mist schiet de Professor Molchanov aanvankelijk niet op. De Magdelenafjorden wordt vanwege het slechte zicht die nacht niet aangedaan.

Tegen acht uur arriveren wij in de Kongsfjorden voor Blomstrandhalvøya tegenover Ny Ålesund. Hier op Blomstrandhalvøya bevinden zich nog

Op Spitsbergen komen wij voornamelijk de donkere fase van de Noordse Stormvogel tegen. Fugiesongen, 26 juni 1998.
Foto: Wim Smeets.

resten van een marmergroeve (*Camp Mansfield*) uit het begin van de jaren zeventig. Het marmer zag er prachtig uit maar bij winning en vervoer naar Europa viel het, aan de lucht blootgesteld, bij aankomst uiteen.

Wij gaan aan land tussen de overblijfselen van de voormalige groeve. Er staan nog een paar huisjes met de naam Camp Mansfield en wat roestige resten van machines. Op één van deze machines zit een Alpenseeuwhoen ♂ (*Lagopus mutus hyperboreus*, een ondersoort die beduidend groter is dan de andere ondersoorten, *Lagopus mutus* in Scandinavië, *Lagopus mutus millaisi* in Schotland en de beide Midden-Europese ondersoorten *helveticus* in de Alpen en *pyrenaicus* in de Pyreneeën) die er erg grauw uitziet en blijkbaar zijn verenkled aan het wisselen is.

De mist verdwijnt en de zon breekt door. De temperatuur loopt op naar acht graden Celsius waarvoor wij het al snel warm krijgen. De overlaarzen, regenbroek en warme fleecetrui gaan uit. Wij zien wat Kleine Jagers in de donkere lichte fase en zelfs een Kleinste Jager (*Stercorarius longicaudus*). Deze is bijzonder tam, laat zich vanaf vijftig centimeter fotograferen en pikt bij Rinie van Meurs in een vinger. Overal op het eiland zitten Brandganzen die bij nadering op honderden meters afstand reeds opvliegen. Ook broeden er veel Eidereenden en Noordse Sterns. De Sneeuwgorse (de enige zangvogel die op Svalbard broedt!) laat zich duidelijk horen en op het strand loopt een Paarse Strandloper. Wij hebben een prachtig uitzicht over de Kongsfjorden en Ny Ålesund. Voor de lunch gaan wij terug aan boord en de Professor Molchanov vertrekt naar de Krossfjorden.

Om vier uur gaan wij met de zodiacs aan land in Möllerfjorden, een zijtak van de Krossfjorden. Daar wordt een vermoeiende wandeling gemaakt op Fanciullipynten in zeer geaccidenteerd terrein, met af en toe een laag sneeuw van een meter, dan weer door smeltwater doorweekt mos en snelstromende beekjes met smeltwater. Op het strand komt een Koningseider ♂ voorbij.

Halverwege de wandeling vliegt een Kleinste Jager rondom mijn hoofd. Die heeft wellicht een nest in de buurt. Ook hier Sneeuwgorzen en Paarse Strandlopers en op het water een grote groep Eidereenden. Op het strand broedt een kolonie Noordse Sterns. Boven het water zit een Middelste Jager achter Drieteenmeeuwen aan. Bij terugkomst is op het strand een kampvuur gemaakt en wordt er bier en frisdrank geserveerd. Een leuk ontspannend gebeuren. In de avond is er een prachtige diavertoning van Beloega's in Canada en Zeelupaarden (zeehonden) in Antarctica door Göran Ehlme. Aan boord bevindt zich deze Zweedse duikinstrucent en onderwaterfilmer Göran Ehlme, die voor Channel Plus in Canada en in Antarctica voor een Franse maatschappij filmwerkzaamheden heeft verricht.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Alpenseeuwhoen, Kleinste Jager, Kleine Jager en Paarse Strandloper.

Zaterdag, 27 juni 1998

Als ik om 6.30 uur opsta, is het geheel (dun)bewolkt, 4° C, bijna windstil en de barometer geeft nog steeds 1035 millibar aan. Een blik op de zeekaart en de snelheidsmeter en de hulp van een passer, leert mij dat het nog bijna drie uur varen is naar de Van Keulenfjorden in Bellsund. Dat valt even tegen. De zee is bijna 'leeg'. Heel in de verte drijft een grote blauwe ijsberg en Noordse Stormvogels (donkere fase) vliegen rond de Professor Molchanov. Tegen acht uur breekt de bewolking open en komt een heerlijk warm zonnetje te voorschijn. Om negen uur krijgen wij een rondleiding in de machinekamer van de Professor Molchanov. Onder de indruk van het enorme vermogen van de beide voortstuwingsmotoren (16.000 pk elk), het brandstofverbruik (2600 kg stookolie per dag) en het vreselijk harde lawaai in de machinekamer van dit in 1972 in Finland gebouwde schip, drinken wij later koffie met chocoladegebak en vieren de zestigste verjaardag (!) van een van de duiksters, Hannah Hartmann uit Karlsruhe in Duitsland.

Een Kleinste Jager op Blomstrandhalvøya met een decor van een overweldigend landschap.
Foto: Wim Smeets.

Een wandeling op de toendra van Fuglehuken, hier en daar zijn plekken waar de sneeuw reeds is weggedood (20 juni!). Foto: Wim Smeets.

Tegen elf uur varen wij de Van Keulenfjorden binnen. Om kwart over elf is er een lezing met dia's door Rinie van Meurs over walvissen en IJsberen. Om halftwee gaan wij aan land op het schiereiland Forsbladodden nadat wij met de zodiacs een eiland vol met Eidereenden en Brandganzen zijn gepasseerd. Overal zitten Grote Burgemeesters op de loer. De landing is gemakkelijk. Direct vliegt een koppel Grote Jagers boven ons hoofd. De grond is paars gekleurd van de Zuiltjes Steenbreek (*Saxifraga oppositifolia*). Ook andere planten komen in bloei en wij wandelen door een 'wilgenbos' (*Salix polaris*). Deze 'wilgenbomen' zijn drie, vier centimeter hoog en hebben er tientallen jaren over gedaan om deze hoogte te bereiken. Ze staan prachtig in bloei met gele en felrode kleuren.

Op een plasje zit een paartje Roodkeelduikers waar wij niet dichterbij komen om ze niet te verstoren. Deze soort is namelijk erg gevoelig voor verstoring. Vlakbij in de buurt zit ook een kleine kolonie Noordse Sterns. Een grote groep Brandganzen (450 tot 500 stuks) komt over en eveneens een Roodkeelduiker. Dus er moet nog een

paartje Roodkeelduikers zitten. Die vinden wij niet, mede door het feit dat er een groep Svalbard Rendieren vlak langs ons heenloopt. Ze negeren ons totaal. De Zwitserse gids en geoloog André Weiss vertelt over de geologie van het gebied en legt het ontstaan en de ligging van de verscheidene lagen uit. Sommige van de lagen zijn afkomstig van een koraalrif van ongeveer drie miljoen jaar geleden en er zijn nog steeds fossiele schelpen in te zien. Hij verklaart ook de oude kustlijnen die duidelijk in het terrein zijn te zien en zijn ontstaan door het langzaam stijgen van Svalbard ten opzichte van de zee.

Tegen vijf uur wordt de oversteek per zodiac naar de zuidkant van de Van Keulenfjorden gemaakt. Hier zien wij veel oude walvisbotten liggen, prachtige landschappen en ook nu weer Svalbard Rendieren die zich totaal niets van ons aantrekken.

Langs een riviertje lopen wat Paarse Strandlopers en telkens vliegen Sneeuwgorzen om ons heen. Moeilijk te fotograferen deze laatste soort, ondanks het feit dat wij er telkens ruim de tijd voor hebben. Ook de Kleine Jagers die over on-

Bij Alkhornet aan de Iesfjorden komen wij een oude hut tegen die jagers of wetenschappers vroeger enige bescherming heeft geboden. Foto: Wim Smeets.

Foto's van links naar rechts: Hongerbloempje (*Draba nivalis*) op Blomstrandhalvøya op 27 juni 1998, Kartelblad (*Pedicularis dasyantha*) op Blomstrandhalvøya, een soms vrij algemeen voorkomende plant, het bloeiende Echt Lepeblad (*Cochlearia officinalis*), waarvan het blad werd verzameld door overwinterende walvisvaarders om scheurbulk te voorkomen.

Foto's: Wim Smeets.

ze hoofden vliegen, vliegen telkens weg als wij binnen de vijftig meter komen. Al deze vogels zijn blijkbaar nog niet aan het broeden. Om kwart over zeven zijn wij terug aan boord en na de briefing over morgen volgt een barbecue op het achterdek, samen met de Russische bemanning. Zeer gezellig maar fris: vier graden Celsius en een lichte noordwestenwind. Tegen tien uur ga ik vanwege de kou naar binnen en kort daarna naar bed. Het feest duurt tot in de kleine uren, maar dat hoor ik pas de volgende dag.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Paarse Strandloper, Svalbard Rendier en allerlei planten.

Zondag, 28 juni 1998

In de Isfjorden aangekomen passeren ons een tweetal zeer grote cruiseschepen met ieder meer dan duizend passagiers. Zij zijn op weg naar Longyearbyen. Daar is het vandaag met de rust gedaan en misschien wel voor de rest van de zomer.

Om negen uur gaan wij in de zodiacs voor een landing op Alkhornet en een wandeling van ongeveer vijf kilometer. Daar doen wij 3,5 uur over. Het ziet er droog uit. Tien dagen geleden zag ik hier alles nog vol met sneeuw. Ik doe mijn overtrekkaarsen uit en de rest van de ochtend loop ik te soppen door het kletsnatte mos, steek riviertjes over en wandel soms door een flink pak sneeuw.

De Svalbard Rendieren zijn heel erg mak en talrijk, ongeveer vijftig in getal. Wij moeten bij elkaar blijven en via een bepaalde route lopen om de broedende Brandganzen en Kleine Rietganzen niet te verstoren. De vijf paartjes Kleine Jagers broeden nog niet, naar hun gedrag te oordelen. Het paartje Grote Jagers duidelijk wel. Ze

worden gemeden en met rust gelaten. Ik probeer een paar Kleine Jagers (donkere fase) te fotograferen, maar ze willen maar niet goed in het licht gaan zitten of ze lokken me weg met gesimuleerd vleugelletsel.

Er vliegen honderden Brandganzen en een kleine honderd Kleine Rietganzen rond. De Paarse Strandlopers en de Sneeuwgorzen laten zich uitbundig horen. Het is prachtig zonnig weer en de temperatuur loopt op naar acht graden Celsius. Een Grote Burgemeester vangt een Drieteenmeeuw in de lucht en doodt deze op de grond. Een tweetal Grote Jagers verjaagt daarna de Grote Burgemeester en ze peuzelen zijn gedode prooi op.

Tegen één uur zijn wij weer terug aan boord en vertrekt de Professor Molchanov naar de overkant van de Isfjorden naar Barentsburg, een Russische mijnwerkersplaats met dito huisjes er omheen. Deze nederzetting is in 1930 door Nederland aan Rusland verkocht. Nederland onderging toen een ernstige economische crisis en het gebied werd van weinig economische waarde geacht. In het midden van het achthonderd inwoners tellende dorp (voornamelijk Oekraïners) staat nog het Willem Barentsz Huis, dat als een klein museum is ingericht.

Triest om te zien, zo'n industriegebeuren. Het bezoek aan het troosteloze Barentsburg hoeft voor mij niet. Het vormt een groot contrast met de dramatisch mooie landschappen van de laatste week en geeft tevens aan dat wij morgen weer midden in de bewoonde wereld zullen staan. Er zijn weinig vogels te zien (Sneeuwgorzen, Paarse Strandloper, Grote Burgemeester, Drieteenmeeuw broedend op de kozijnen van de huizen) alleen maar een asgrauw, met kolengruis bedekt industriedorpje. Bij de briefing om zeven uur ontvangen wij allen een verslag van de reis vanaf Longyearbyen, gemaakt door Ingrid Vis-

ser, een zeebiologe/duikinstructrice uit Nieuw-Zeeland.

Goede mogelijkheden om te fotograferen deze dag: Kleine Jager en Drieteenmeeuw.

Maandag, 29 juni 1998

De terugreis verloopt voorspoedig, al is het wel vreemd: opstaan om 2.30 uur op een schip in Longyearbyen en om 21.00 uur naar het voetbal op de televisie kijken, thuis in Bunschoten.

En wordt gevolgd van Longyearbyen naar Tromsø in een MacDonald Douglas MD 82 (kruissnelheid 815 km/uur, 152 zitplaatsen) van de SAS. Ik laat mijn bagage direct doorboeken naar Schiphol, zodat ik in Oslo me er niet meer over behoef te bekommeren. Wij vertrekken met een vertrag van ongeveer drie kwartier, omdat er op de luchthaven van Longyearbyen een computerstoring is en de bemanning daardoor niet wist hoeveel gewicht er aan boord was. Dat moest met de hand worden uitgerekend. Iedereen had te veel bagage bij zich en tot een overgewicht van veertig kilo (!) werd er geen acht op geslagen. Normaliter bij andere maatschappijen en andere luchthavens is dat ongeveer vijf kilo. De vlucht duurt één uur en twintig minuten, wij vliegen op 10.000 meter hoogte en van Svalbard zie je slechts kleine besneeuwde piekjes boven de wolken uitkomen. Wij landen om 7.15 uur in Tromsø, het is 14° C, windstil en zonnig weer. Hier zie ik voor het eerst in drie weken en sinds Aberdeen weer bomen, groter dan tien centimeter. Het overstappen duurt slechts kort en om 8.15 uur stijgen wij op voor onze vlucht met hetzelfde toestel naar Oslo. In Oslo om 9.50 uur aangekomen is de sneeuw geheel verdwenen, dit in tegenstelling tot Tromsø, het is half bewolkt en evenals in Tromsø 14° C. Ik moet nu ruim zes uur wachten tot ik weer verbinding heb naar Schiphol. Ik besluit om in de hal te blijven wachten want ik heb na deze drie weken rust totaal geen zin om het ongetwijfeld drukke Oslo te gaan bekijken. Zes uur wachten op het vliegveld van Oslo duurt wel erg lang. Het toestel voor Schiphol komt te laat binnen. Wij vliegen in een DC 9, vertrekken om 16.20 uur en de vluchttijd is één uur en 25 minuten. Wij landen volgens schema op een regenachtig Schiphol. Als daarna een kapotte trein de rails naar Baarn blokkeert, mis ik het voetbal toch nog bijna. Ten slotte komt alles nog goed, evenals met Nederland in de wedstrijd tegen Joegoslavië.

Conclusie:

Er zijn weinig soorten vogels te zien om te fotograferen, wel aparte en enorme hoeveelheden van elke soort! Men krijgt herhaaldelijk uitstekende mogelijkheden om ze van dichtbij te fotograferen, zeker als er overleg is met de expeditieleider. Ook de groep was erg meewerkend. De me-

teorologische omstandigheden, licht en wind, waren uitstekend. Jammer dat in deze periode nog niet zo noordelijk kon worden gevaren vanwege het pakij, hierdoor bleven nog enkele soorten (Ross' Meeuw, Vorkstaartmeeuw, Stellers Eider) ongezien. De grens van het pakij kan jaarlijks op dezelfde datum sterk verschillen en lager of hoger liggen. Door dezelfde reden konden wij niet dichtbij het eiland Moffen komen evenals aan de oostkant van Spitsbergen, waar door Walrus ♀ en Ijsbeer ♀ en juveniele exemplaren ervan niet werden gezien.

Lijst van vogels van deze reis van 19 t/m 18 juni 1998:

Roodkeelduiker (*Gavia stellata*, Red-throated Diver)
Noordse Stormvogel (*Fulmarus glacialis*, Fulmar)
Kleine Rietgans (*Anser brachyrhynchus*, Pink-footed Goose)
Brandgans (*Branta leucopsis*, Barnacle Goose)
Eidereend (*Somateria mollissima*, Common Eider)
Koningseider (*Somateria spectabilis*, King Eider)
Ijseend (*Clangula hyemalis*, Long-tailed Duck)
Rosse Franjepoot (*Phalaropus fulicarius*, Grey Phalarope)
Tureluur (*Tringa totanus*, Common Redshank)
Bonte Strandloper (*Calidris alpina*, Dunlin)
Paarse Strandloper (*Calidris maritima*, Purple Sandpiper)
Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*, Great Ringed Plover)
Grote Burgemeester (*Larus hyperboreus*, Glaucous Gull)
Kleine Burgemeester (*Larus glaucoideus*, Iceland Gull)
Grote Mantelmeeuw (*Larus marinus*, Great Black-backed Gull)
Grote Jager (*Stercorarius skua*, Great Skua)
Middelste Jager (*Stercorarius pomarinus*, Pomarine Skua)
Kleine Jager (*Stercorarius parasiticus*, Arctic Skua)
Kleinste Jager (*Stercorarius longicaudus*, Long-tailed Skua)
Ivoormeeuw (*Pagophila eburnea*, Ivory Gull)
Drieteenmeeuw (*Rissa tridactyla*, Kittiwake)
Noordse Stern (*Sterna paradisaea*, Arctic Tern)
Kleine Alk (Alle alle, Little Auk)
Zeekoet (*Uria aalge hyperborea*, Common Guillemot)
Zwarte Zeekoet (*Cephus grylle*, Black Guillemot)
Kortbekzeekoet (*Uria lomvia*, Brünnich's Guillemot)
Papegaaiduiker (*Fratercula arctica naumanni*, Puffin)
Alpensneeuwhoen (*Lagopus mutus hyperboreus*, Ptarmigan)
Witte Kwikstaart (*Motacilla alba alba*, Pied Wagtail)
Sneeuwgorz (*Plectrophenax nivalis*, Snow Bunting)

Lijst van zoogdieren van deze reis:

Svalbard Rendier (*Rangifer tarandus platyrhynchus*, Svalbard Reindeer)
Beloega (*Delphinapterus leucas*, Beluga)
Dwergvinvis (*Balaenoptera acutorostrata*, Minke Whale)
Butskop (*Hyperodon ampullatus*, Northern Bottlenose Whale)
Zadelrob (*Phoca groenlandica*, Harp Seal)
Grijze Zeehond (*Halichoerus grypus*, Grey Seal)
Walrus (*Odobenus rosmarus*, Walrus)
Ijsbeer (*Ursus maritimus*, Polar Bear)
Poolvos (*Alopex lagopus*, Polar Fox)

■ Wim Smeets, Bachlaan 111, 3752 HG Bunschoten, (033) 298 31 47.

Organisator van deze reizen: Oceanwide Expeditions, Postbus 5014, 4380 KA, Vlissingen, tel.: (0118) 41 04 10, fax.: (0118) 41 50 68. E-mail: Expeditions @ocnwide.com. Informatie/Inschrijven betreffende de reizen in 1999: Redactie Het Vogeljaar, Bilderdijklaan 25, 3743 HR Baarn.

Naar aanleiding van deel 2 (bladzijden 204-213) van dit artikel willen wij de lezers attent maken op het zojuist verschenen artikel in 'Sula' 12 (3): 94-98 van Kees (C.J. Camphuysen & Martin Gray 'Opmerkelijke aantallen grote walvissen in de Groenland Zee, zomer 1998' waarin uitgebreid wordt ingegaan op de waargenomen walvisachtigen op deze reis.

Op bladzijde 164 van deel 1 van dit artikel is een foutje in het onderschrift geslopen. Het betreft hier niet de noordelijke vorm van de Papegaaiduiker, maar de gewone vorm.